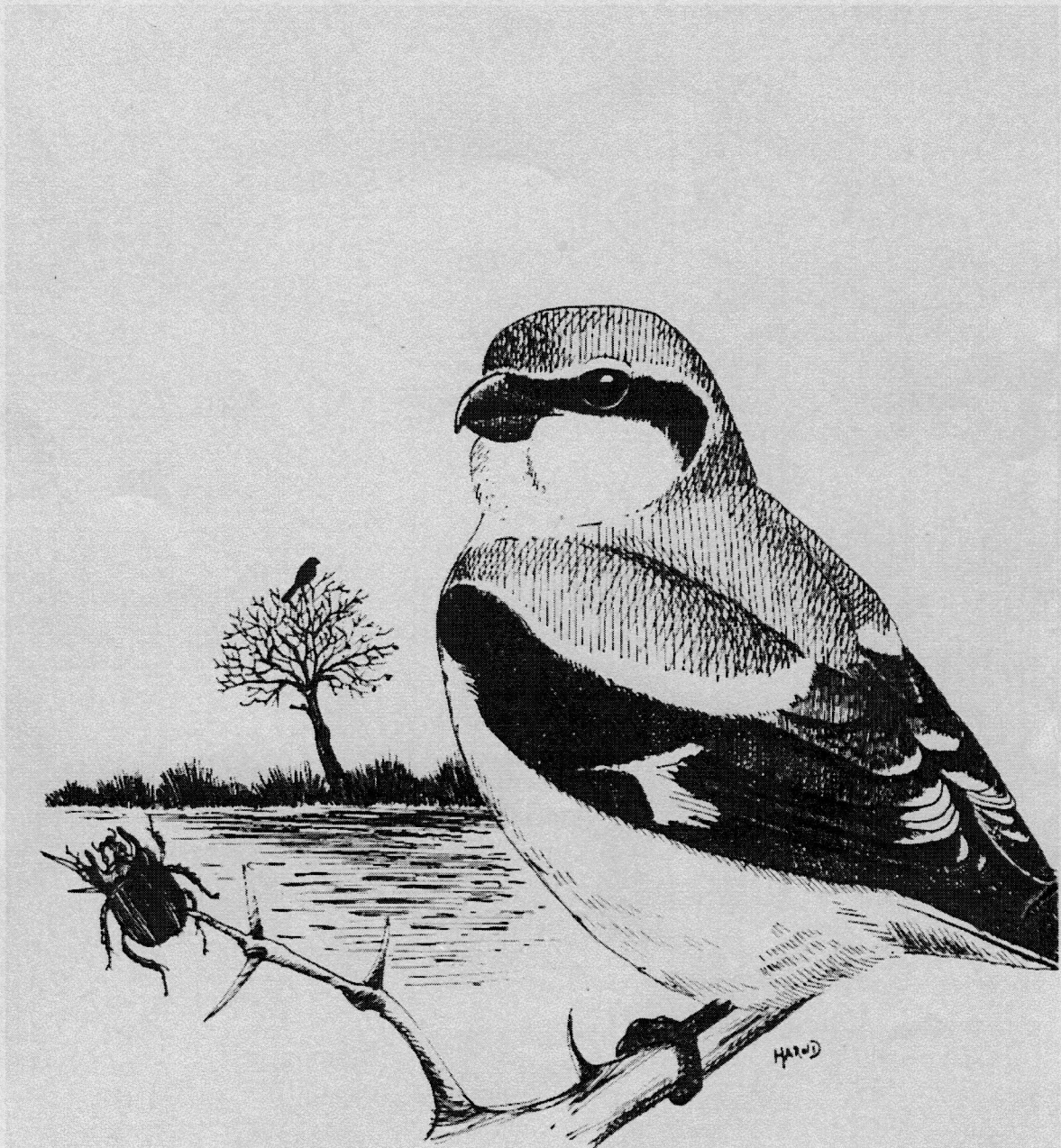

Blauwe Klauwier

Periodiek van Vogelwerkgroep De Kempen jaargang 30 nr. 1

De Blauwe Klauwier is een uitgave van Vogelwerkgroep De Kempen

Redactie

Jan Wouters (eindredacteur), De Braken 11, 5541 AC Reusel

Telefoon: 049 7642391

E-mail: janenmargo@chello.nl

Wim Deeben, Boekweitstraat 24, 5503 XR Veldhoven

Telefoon: 040 2540797

E-mail: wimdeeben@hetnet.nl

Robert Kastelijn (fotograaf), Reinoutlaan 352, 5665 AJ Geldrop

Telefoon: 040 2852899

E-mail: r.j.kastelijn@hetnet.nl

Redactie-adres

Jan Wouters, De Braken 11, 5541 AC Reusel

Telefoon: 049 7642391

E-mail: janenmargo@chello

Vogelwerkgroep De Kempen

Vogelwerkgroep De Kempen beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de in het wild levende vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin; voorlichting; educatie en beheerswerkzaamheden.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van Vogelwerkgroep De Kempen. Het lidmaatschap start met een proeflidmaatschap van drie maanden.

De contributie voor 2003 bedraagt € 30,- per jaar.

Gezinsleden betalen € 15,-.

Studenten en 65-plussers betalen € 25,-.

Donateurs die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom. Bij een donatie van € 15,- of meer, krijgt met het clubblad een jaar lang toegezonden.

Betaling van contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep De Kempen, onder vermelding van contributie of donatie.

Secretariaat/Postadres

Vogelwerkgroep De Kempen

Postbus 386

5500 AJ Veldhoven

E-mail

vwgkempen@hetnet.nl

Homepage

www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

© Copyright 2004

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2003

Wim Deeben

In 2003 is er in heel de Kempen weer naar nesten van de Huiszwaluw gekeken.

Inleiding

Ten opzichte van 2002 zijn er enkele veranderingen. Wintelre is weer geteld, in Acht is op meerdere plaatsen geteld en in Eindhoven is maar één wijk geteld.

Overzicht 1984 tot en met 2003

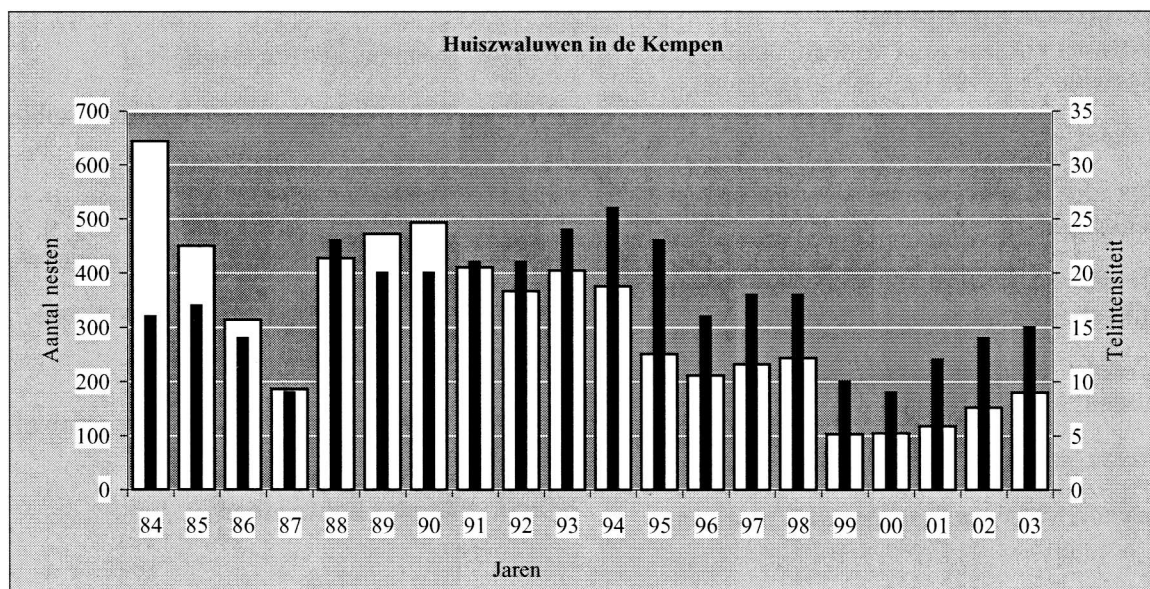
In tabel 1 is een overzicht te zien van de getelde nesten in de loop van de afgelopen twintig jaar. Ook is de telintensiteit per jaar aangegeven. Deze staat voor het aantal plaatsen waar de Huiszwaluwen geteld zijn in dat jaar. In tabel 1 zijn deze resultaten overzichtelijk weergegeven: zowel van de aantallen als van de telintensiteit

Huiszwaluw op nest

Foto: IVN Vecht & Plassengebied

Tabel 1: Aantal nesten van de Huiszwaluw in de Kempen (witte balk) en het aantal plaatsen waar is geteld (zwarte balk) in de periode 1984-2003.

Tabel 2: Geeft het overzicht weer van de getelde Huiszwaluwnesten in de Kempen van 1984 – 2003.

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03
Acht	--	6	8	11	11	16	9	12	10	--	17	19	26	26	27	--	--	--	5	28
Bergeijk	--	8	6	--	6	7	6	3	7	8	8	7	4	4	1	--	--	--	--	--
Bladel	--	39	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1	1
Breugel	24	20	9	9	12	13	12	5	9	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Budel	--	--	--	--	31	31	22	20	14	6	5	2	16	11	7	--	--	--	--	--
Budel Dorplein	--	--	--	--	30	25	25	26	26	23	12	10	--	--	13	--	--	--	--	--
Budel Schoot	--	--	--	--	10	7	12	3	6	2	2	1	--	--	--	--	--	--	--	--
Casteren	27	--	--	--	6	12	--	--	--	14	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Duizel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Eindhoven	97	82	53	42	29	31	25	29	30	23	18	17	24	20	21	6	3	3	20	7
Geldrop	77	32	36	40	44	49	56	39	32	16	19	24	17	20	16	14	--	8	5	11
Hapert	33	13	14	13	21	17	17	11	10	--	12	6	--	--	--	--	--	--	--	--
Heeze	1	8	15	18	21	13	10	4	8	4	14	16	13	8	14	20	26	21	26	27
Hoogeloon	37	33	--	--	--	--	--	--	--	7	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Knegsel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4	2	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende	34	23	--	5	4	3	11	6	6	8	9	6	5	6	2	0	0	0	2	1
Leenderstrijp	--	--	--	--	--	--	--	--	--	45	35	32	33	32	53	--	--	--	--	--
Luyksgestel	37	21	19	--	24	22	25	22	19	23	18	18	8	9	10	--	--	--	--	--
Maarheeze	--	--	--	--	2	45	51	42	36	33	31	--	--	33	--	--	--	--	--	--
Nuuen	73	43	38	21	19	--	--	16	12	18	18	12	--	--	--	--	--	--	--	--
Reusel	68	46	--	--	44	49	49	28	27	15	16	17	11	3	3	2	2	0	1	2
Soerendonk	--	--	--	--	34	39	27	26	27	19	19	--	--	11	--	--	--	--	--	--
Steensel	21	26	26	27	32	30	30	27	19	19	6	3	9	8	5	3	1	2	2	0
Sterksel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	40	48	--	--	--	19	18	21	19	22	18
Veldhoven (de Run)	40	21	29	--	21	34	40	33	38	18	21	25	17	25	32	28	33	16	17	19
Veldhoven (Boerenbond)	--	--	--	--	1	--	--	--	2	6	9	11	13	6	6	11	18	23	21	23
Waalre	40	--	29	--	--	--	33	30	--	25	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Weebosch	23	19	14	--	3	4	7	6	8	9	7	2	2	1	1	--	--	--	--	--
Westerhoven	12	10	18	--	22	25	26	22	20	20	17	9	12	8	12	--	--	23	25	31
Wintelre	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	8	10	--	--	--	--	--	--	--	9
Zandoerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	--	2	4	2
Totaal:	644	450	314	186	427	472	493	410	366	404	375	251	211	232	243	103	105	118	152	180
Telintensiteit:	16	17	14	9	23	20	20	21	21	24	26	23	16	18	18	10	9	12	14	15

Bespreking per plaats

Acht, na vijf jaar weer volledig geteld, ten opzichte van 1998 vrij stabiel gebleven.

Bladel, met één broedgeval stabiel gebleven.

Breugel, al acht jaren met één broedgeval stabiel gebleven.

Eindhoven, maar in één wijk geteld, daardoor lijkt er een grote terugval te zijn.

Geldrop, kent een grote toename van 5 naar 11 nesten!

Heeze, nagenoeg stabiel gebleven.

Leende, van twee broedgevallen naar één.

Reusel, toename met één broedgeval.

Sterksel, over zes jaren gezien nagenoeg stabiel gebleven.

Steensel, van twee nesten naar géén nest.

Veldhoven (de Run), nagenoeg gelijk gebleven.

Veldhoven (Boerenbond), een lichte toename.

Westerhoven, een lichte toename.

Wintelre, na acht jaren wéér geteld, vrij stabiel gebleven.

Zandoerle, een lichte afname.

Nestplaatsen in het buitengebied

Tabel 3 geeft het verloop van het aantal nesten van Huiszwaluwen op enkele getelde plaatsen in het buitengebied. Bij nader inzien waren de gegevens van 2002 niet correct weergegeven. De juiste gegevens worden vermeld in tabel 2.

Tabel 3. Aantal Huiszwaluwen op enkele plaatsen in het buitengebied

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	0	1	2	3
Fabrieken KZM Budelco, Dorplein	--	--	--	--	19	26	28	19	25	28	19	12	19	19	20	--	--	--	--	--
Achelse Kluis	58	39	53	63	75	83	81	56	46	56	43	--	17	--	--	--	--	--	--	--
Aanshotse Beemden, Eindhoven	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	3	--	5	22	--	--	--	--	--
Riethoven, Veldhovensedijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leenderstrijp, boerderij Paaldijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	28	29	11	10	5	--	--	31	27	28
De Ruijter van Steveninck kazern	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	7	--	6	--	--	--	--	--
Leende, Valkenswaardseweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	5	5	37	51	35
Leende, Strijperdijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1	0	0
Leende, Strijpsestraat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	10	10	10
Leende, Ulkendonken	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4
Sterksel, Turfweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	17	21	27	19	13
Sterksel, Ronde Bleek	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	13	4	0	0	0
Totaal:	58	39	53	63	94	109	109	75	71	86	102	44	54	34	69	35	30	106	107	90

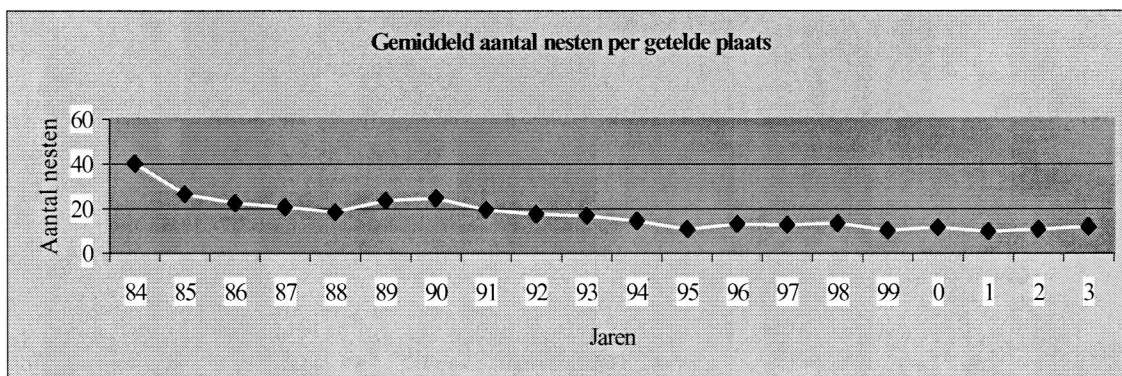
Discussie

Het gaat al jaren slecht met de Huiszwaluw. In tabellen is dat duidelijk te zien. Het jaar 2003 lijkt geen jaar van verdere achteruitgang.

Op langere termijn is de achteruitgang onmiskenbaar. In figuur 1 wordt dat nog eens geïllustreerd aan de hand van het aantal nesten per getelde plaats.

Het aantal is min of meer onafhankelijk van de telintensiteit. In de onderzoeksperiode van twintig jaar is het aantal nesten per plaats flink achteruit gegaan, van ruim boven de twintig nesten per plaats in het begin, naar net boven de tien nesten tegenwoordig.

Figuur 1: Gemiddeld aantal nesten van de Huiszwaluw per getelde plaats in de Kempen in de periode 1984-2003.

Aandachtgebieden

In de loop der jaren is de populatie ver achteruit gegaan. Voor het jaar 2004 wordt wederom aan de tellers (dames zijn zéér welkom!) de vraag voorgelegd, kijk naar specifieke aandachtsgebieden die van belang zijn voor de Huiszwaluw.

- bouwmaterialen in de omtrek aanwezig.
- afsteken van nesten.
- overstekken in donkere kleuren geschilderd.
- wat is er in de omgeving veranderd.

Dankwoord

Het team huiszwaluwteilers bestond dit jaar uit de volgende personen: Guus Nas, Piet Wuijts, Pieter Wouters, Jan Wouters, Piet van Happen, Fred de Blom, Roel Winters, Geert Engels, Mark Sloendrecht en Wim Deeben.

Literatuur

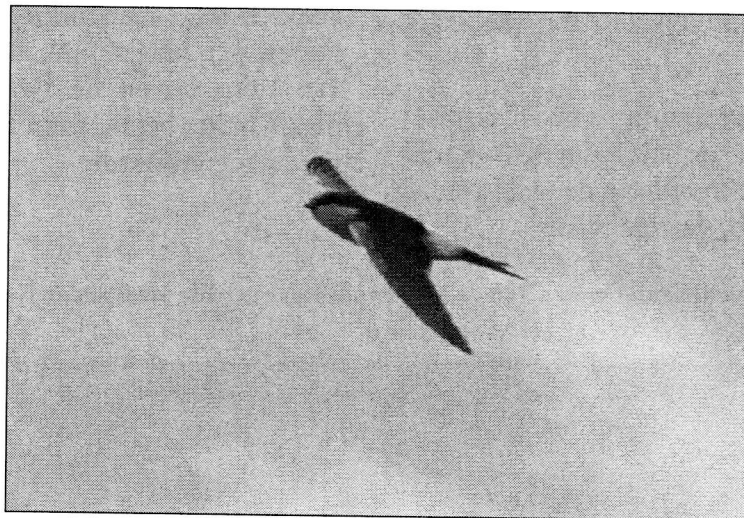
Veenhuizen, W. 1997. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1996. *Blauwe Klauwier* 23(4): 114-116.

Veenhuizen, W. 1998. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1997. *Blauwe Klauwier* 24(2): 27-29.

Veenhuizen, W. 1999. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1998. *Blauwe Klauwier* 25(1): 5-7.

Deeben, W. 2002. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2001. *Blauwe Klauwier* 28(1): 1-3.

Deeben, W. 2003. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2002. *Blauwe Klauwier* 29(2): 13-16.

Huiszwaluw (*Delichon urbica*)

Foto: Robert Kastelijjn

Inventarisatie Golfbaan Welschap 2002

Wil de Veer

In het jaar 2002 is er voor de vogelwerkgroep "De Kempen" een onbekend gebied geïnventariseerd.

Inleiding

In overleg met Peter Zomer, coördinator Stichting Stadsnatuur Eindhoven, is besloten om in het jaar 2002 een vogelkartering te maken van Golfbaan Welschap. Deze is gelegen aan de Welschapsdijk te Eindhoven en ligt ingeklemd tussen de autosnelweg A-2 en het Beatrixkanaal, ter hoogte van de nieuwe wijk Meerhoven.

De inventarisatie is uitgevoerd in de periode 1 januari 2002 tot en met 15 december 2002, voor alle voorkomende vogels, zowel broedend, pleisterend en/of voedsel zoekend.

Bij de inventarisatie is uitgegaan van de vraagstelling:

- Welke vogels broeden in het gebied?.
- Welke soorten maken daarbij gebruik van een nestkast?
- Welke soorten komen er in het gebied regelmatig voor als niet-broedvogel?
- Welke soorten komen er in het gebied sporadisch voor als niet-broedvogel?

Het gebied

Het onderzochte gebied is gelegen in atlasblok 5144-13 en heeft een oppervlakte van 49 hectare. Het terrein is verdeeld in twee stukken, van 28 en 21 ha., die gescheiden zijn door een weg en een fietspad. Als golfbaan is het gebied ontwikkeld in 1985 en sinds april 1986 is het terrein speelklaar.

Voor de aanleg van de golfbaan bestond het westelijk gedeelte van het terrein (21 ha), met de waterpartijen, uit akkerland. Later heeft het zuidelijk gedeelte hiervan jarenlang dienst gedaan als fietscrossterrein.

Het oostelijk deel bestond uit bos, waarin na gedeeltelijke kap de oefenvelden van PSV-voetbal werden aangelegd.

Het noordoostelijk deel was in gebruik bij een hondensportvereniging. De loods waarin de spullen werden opgeborgen is nog aanwezig en er zijn plannen om hierin faciliteiten te creëren voor vleermuizen. De mogelijkheden hiertoe worden momenteel onderzocht.

Gezien de huidige bestemming van het onderzochte perceel zal duidelijk zijn dat het merendeel bestaat uit gras. De beplanting bestaat uit meer dan veertig verschillende boomsoorten, voornamelijk loofbomen (veel oude eiken en berkenbomen), dennen en lariksen. In het gebied bevinden zich ook vijf grote waterpartijen en een slenk, omringd door riet. Op de oostzijde van het terrein bevindt zich nog een kleine vijver, die door de eigenaar is aangelegd. Een struiklaag ontbreekt bijna geheel, dit vanwege het gebruik van het terrein als golfbaan, waarbij de mogelijkheid moet bestaan om de 'verdwaalde' ballen op te sporen.

Opgemerkt dient te worden dat vooral het westelijk gedeelte, grenzend aan het fietspad langs het Beatrixkanaal, een smalle strook bos en struiken bevat die vogelrijk is.

Langs de gehele oostzijde loopt de parallelweg van de autosnelweg A-2. Het belendende bosperceel aan de noordoostzijde wordt druk bezocht als contactplaats voor heren. Hierdoor treedt verstoring voor de vogels op. Dit gedeelte is tegenwoordig dan ook arm aan broedvogels,

in tegenstelling tot vroeger toen hier onder andere Goudvinken voor kwamen. De zuidoostzijde van het gebied grenst aan een volkstuintencomplex.

Inventarisatie

In 2002 is er een vogelkartering uitgevoerd op Golfbaan Welschap. Het gebied ligt op vijf minuten lopen van mijn woning, dus met recht een 'thuiswedstrijd'. De gegevens voor de inventarisatie zijn verkregen door zeer regelmatige bezoeken op diverse tijdstippen van de dag, alsmede door het participeren in het nestkastonderzoek.

Dit laatste in samenwerking met twee oud-leden van de vogelwerkgroep, Minke Bozuwa en Paul Janssen, alsmede Martin D'Achard van Enschut, werkzaam op Golfbaan Welschap. Laatstgenoemde heeft ook de gehele beplanting in kaart gebracht.

Gezien de afmeting, indeling en begaanbaarheid van het terrein is het geen probleem om in één ochtend het gehele gebied te karteren. Er is bij de inventarisatie uitgegaan van de SOVON-methodiek BMP-algemene soorten. Het perceel is gedurende de telperiode ruim voldoende bezocht om een betrouwbare inventarisatie te verkrijgen. Bewust is er voor gekozen om geen tabel met bezoekdata en tijden in dit rapport te vermelden.

Methode

Om duidelijke grenzen van het gebied te kunnen bepalen is bij het inventariseren als grens de afrastering van het terrein genomen (hekwerk, draad). Alle soorten zijn geteld. Per soort die als broedvogel werd aangetroffen, werd uit de verzamelde gegevens het territorium gegeneerd. De vogels die gebruik hebben gemaakt van de nestkasten zijn alle meegeteld

bij de territoria.

De kartering is te voet uitgevoerd. Daarbij werd rekening gehouden met de maximale afstand waarover vogels gehoord kunnen worden. Ten behoeve van de kartering van de Bosuil zijn een drietal avondbezoeken gebracht.

Om te kijken welke soorten het terrein aandoen zijn meer dan dertig bezoeken afgelegd op diverse tijden van de dag en onder diverse weersomstandigheden. Er is geen gebruik gemaakt van speciale technieken of hulpmiddelen, uitgezonderd bij het vaststellen van de territoria van de Bosuil. Hierbij werd een cassetterecorder gebruikt.

Bij het vaststellen van de territoria is gekeken naar de fusieafstand en is rekening gehouden met datumgrenzen en uitsluitende waarnemingen, zoals opgesteld door SOVON. Tweede en/of vervolgbroedsels zijn, voor zover bekend, niet meegeteld.

Resultaten

In totaal zijn er 66 soorten aangetroffen die zich lange of korte tijd op het terrein ophielden.

Variatie in tijd hangt onder meer af van de tijd van het jaar, weersomstandigheden etc. Een voorbeeld hiervan zijn groepen Groenlingen, Sijzen en Kruisbekken die zich in de periode oktober tot en met december meerdere weken op het terrein ophielden. Ook meegeteld zijn vogels die veelvuldig voedsel zoeken en/of jagen in of boven het perceel.

Broedvogels

Er werden 31 verschillende soorten als broedvogel vastgesteld. Samen hadden deze in totaal 137 territoria.

Tabel met soorten die werden aangetroffen. De in de tabel in cursief vermelde soorten zijn de broedvogels.

(Het aantal territoria van de desbetreffende soort staat tussen haakjes vermeld).

01	<i>Dodaars (3)</i>	23	IJsvogel	45	<i>Bonte Vliegenvanger (3)</i>
02	Fuut	24	<i>Groene Specht (1)</i>	46	<i>Staartmees (3)</i>
03	Aalscholver	25	Grote Bonte Specht	47	Matkop
04	Blauwe Reiger	26	Kleine Bonte Specht	48	<i>Kuifmees (1)</i>
05	Nijlgans	27	Boerenzwaluw	49	<i>Zwarte Mees (1)</i>
06	<i>Wilde Eend (4)</i>	28	Huiszwaluw	50	<i>Pimpelmees (21)</i>
07	Havik	29	Witte Kwikstaart	51	<i>Koolmees (24)</i>
08	Sperwer	30	<i>Winterkoning (5)</i>	52	<i>Boomklever (1)</i>
09	Buizerd	31	<i>Heggenus (1)</i>	53	<i>Boomkruiper (3)</i>
10	Torenvalk	32	<i>Roodborst (6)</i>	54	<i>Vlaamse Gaai (2)</i>
11	Patrijs	33	Gekraagde Roodstaart	55	<i>Ekster (4)</i>
12	<i>Fazant (1)</i>	34	<i>Merel (3)</i>	56	Kauw
13	<i>Waterhoen (4)</i>	35	Kramsvogel	57	Roek
14	<i>Meerkoet (5)</i>	36	<i>Zanglijster (1)</i>	58	<i>Zwarte Kraai (1)</i>
15	Scholekster	37	Koperwiek	59	Spreeuw
16	Kokmeeuw	38	<i>Grote Lijster (1)</i>	60	Huismus
17	Holenduif	39	<i>Kleine Karekiet (4)</i>	61	Ringmus
18	<i>Houtduif (9)</i>	40	Tuinfluitcr	62	<i>Vink (5)</i>
19	Turkse Tortel	41	<i>Zwartkop (6)</i>	63	Groenling
20	Koekoek	42	<i>Tjiftjaf (6)</i>	64	Sijs
21	<i>Bosuil (2)</i>	43	<i>Fitis (4)</i>	65	Kruisbek
22	Gierzwaluw	44	<i>Goudhaantje (2)</i>	66	Rietgors

Broedvogels die op de rode lijst staan

Aangetroffen vogels die op deze lijst staan zijn de Dodaars en de Groene Specht. Beide vallen in categorie C, wat staat voor: bedreigd. Van beide soorten zijn jongen waargenomen.

Algemene informatie van niet broedvogels

Een aantal soorten gebruikt het terrein om te foerageren, als slaappleats of als tijdelijk rustgebied. Er kan onderscheid gemaakt worden in soorten die het gehele jaar aanwezig zijn of alleen tijdens de

Het gehele jaar waren aanwezig: Havik, Sperwer, Buizerd, Torenvalk, Kokmeeuw, Kauw en Spreeuw.

Het hele jaar door werden er boven het perceel cirkelende Buizerds gezien, met in de maand augustus een piek van zowel adulte als juveniele vogels. Uit observatie van het aan de andere kant gelegen perceel 'De Wielewaal' kon worden vastgesteld dat van hieruit grote activiteit was van deze Buizerds.

Wintergasten in vrij grote aantallen waren: Groenling en Sijs.

Zomergasten: Boven het gehele perceel is gedurende de zomerperiode grote activiteit waargenomen van Gierzwaluw, Boerenzwaluw en Huiszwaluw, jagend op insecten en drinkend en modder verzameld bij de waterpartijen.

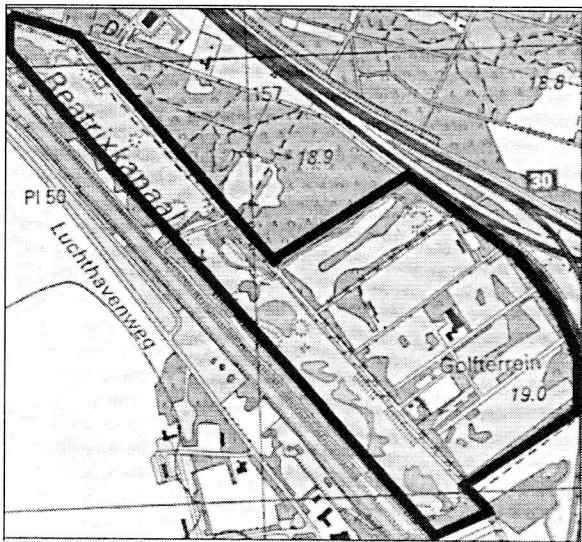
Doortrekkers: Nijlgans, Kramsvogel, Koperwiek, Kruisbek en Rietgors .

Tijdens de herfstperiode werden de rietkragen gedurende geruime tijd gebruikt als slaappleaats door grote zwermen Spreeuwen.

Diverse malen zijn een jagende Havik en Sperwer waargenomen en ook zijn er verschillende prooiresten gevonden (Houtduif, Koolmees en Ekster). In het voorjaar werd door het personeel een dode Ransuil gevonden. Deze vogel broedde net buiten het terrein.

Waarnemingen gedaan door personeel van de golfbaan

Op 2 oktober werd een groep van zestien Patrijzen geteld; op 4 oktober werd een IJsvogel waargenomen boven een van de sloten.

Ligging van het inventarisatiegebied

Bosuul (*Strix aluco*)

Foto: IVN Vlecht & Plassengebied

Conclusie

Duidelijk is geworden dat het gebied een verrassend grote verscheidenheid aan vogels laat zien (66 soorten), in vergelijking met eerdere inventarisaties, uitgevoerd in begin jaren negentig (38 soorten) (de Veer 2002). Men moet in ogenschouw nemen dat het grootste gedeelte van het terrein bestaat uit gras, waar wel op geoeraerd kan worden maar niet genesteld.

De vogeldichtheid van de broedvogels bedraagt 2,79 per ha. De grootste dichtheid, 104 territoria, wordt aangetroffen in het oostelijke deel van het terrein. Dit komt mede doordat in dit gedeelte de nestkasten hangen. Onder andere van invloed op de aanwezigheid van soorten die niet permanent in het gebied zijn, zijn de weersomstandigheden. Dit kan te maken hebben met het aanbod van voedsel, temperatuur, wel of geen sneeuw, dichtgevroren vijvers etc.

Het is de bedoeling dat er in 2003 en 2004 weer een kartering zal worden gedaan.

Ook zal er een uitgebreid verslag worden gemaakt van het nestkastonderzoek.

Onderzoek naar Wespddieven in de Kempen 2003

Jacques van Kessel en Pieter Wouters

Als vervolg op de verkenningen in 2001 en 2002, is ook in 2003 weer intensief naar Wespddieven gekeken in de Brabantse Kempen.

Inleiding

Er is dit jaar wel een andere opzet gehanteerd. Er is er voor gekozen om in een vast omlijnd kleiner gebied te gaan werken. In dit gebied gaan we de komende jaren proberen zoveel mogelijk gegevens over de Wespddief te verzamelen.

Het onderzoeksgebied

Het in 2003 onderzochte gebied is 224 km² groot en is, ruwweg, gelegen binnen de vierhoek Bladel, Veldhoven, Eindhoven-noord en Diessen. (Zie figuur 1) Binnen dit gebied liggen enkele grotere bosgebieden zoals: Oirschotse Heide, Landgoed 's Heerenvijvers, Landgoed De Baest, Spreeuwelse Heide, Landschotse Heide, Neterselse Heide, Beerse Broek, Buikheide-Halve Mijl, Wolfhoekse Heide en Sprankelbossen.

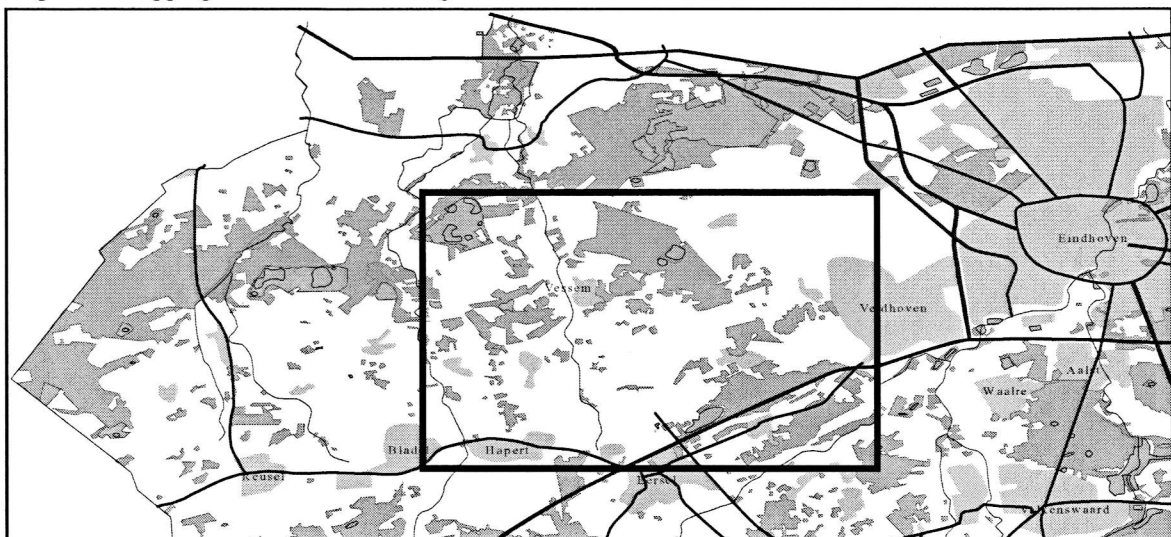
Naast deze grote bosgebieden liggen er talloze kleinere bosgebieden en bosjes in het agrarische landschap. Dit agrarische deel wordt voor het overgrote deel intensief gebruikt. De akkerbouw heeft hierin het grootste aandeel. En binnen de akkerbouw heeft de maisteelt weer het grootste aandeel.

Tenslotte wordt het gebied voor een deel doorsneden door de beekdalen van de Grote- en Kleine Beerze, de Dommel, de Run en Keersop. In deze beekdalen liggen nog diverse beekbegeleidende bosjes.

Methode

In de periode 12 juli t/m 18 augustus 2003 is in het onderzoeksgebied dagelijks naar Wespddieven gekeken. Het kijken naar Wespddieven werd gedaan door

Figuur 1: Ligging van het onderzoeksgebied.

te posten op een locatie met goed uitzicht over een bosgebied. Daar werd dan tussen de 3 en 6 uur gepost. Hierbij werd voortdurend de horizon en de lucht afgezocht op vliegende Wespendifieven. Als belangrijk hulpmiddel werd daarbij steeds een of meerdere telescopen gebruikt.

Werd er op een locatie heel de dag niets gezien, dan werd er nog een dag extra gepost. Wanneer er in een bosgebied Wespendifieven voorkomen, dan kun je namelijk na 2 tot 3 uur waarnemen in juli en augustus vrijwel zeker een exemplaar zien. Tijdens het veldwerk is wel gebleken dat, ook al zit je in de buurt van een nest, je soms na 3 tot 4 uur posten nog geen Wespendifieft hebt gezien.

Ook dit jaar is er alleen gepost op dagen met redelijk mooi weer zonder neerslag en/of harde wind. Wat dat betreft hebben we, in positieve zin, een uitzonderlijk jaar gehad.

De waarnemingen zijn steeds nauwkeurig ingetekend op een topografische kaart (1: 25000) met de vermelding: waar komt de vogel vandaan, waar vliegt hij naar toe en is hij wel of niet prooidragend.

Indien mogelijk is er ook een tekening gemaakt van de onderkant van de vogel (Zie figuur 2).

Zo kan men op een waarnemingspunt vaststellen of het om steeds hetzelfde exemplaar gaat of dat er meerdere in het spel zijn.

De beschreven methode wordt al acht jaar toegepast in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl (500 ha). Nadeel van deze methode is wel dat je vanaf de grond niet zo nauwkeurig kunt zien waar een vogel vandaan komt en waar hij naar toe vliegt. Vanuit hoge posten, bijvoorbeeld een hoge boomtop, is het waarnemen en intekenen natuurlijk veel nauwkeuriger. Maar helaas, ook dit jaar is er vrijwel geen 'topwerk' verricht omdat de meeste van ons hoogtevrees hebben!

Om het onderzoek extra te ondersteunen is een simultaantelling in het onderzoeksgebied gehouden. Tijdens deze telling is er op zes plaatsen met meerdere waarnemers gepost tussen 9:30 uur en 14:00 uur.

Naast het vaststellen van territoria werd er ook veel aandacht besteed aan het vinden van nesten. Dit om een beter inzicht te krijgen in de broedbiologie van de Wespendifieft.

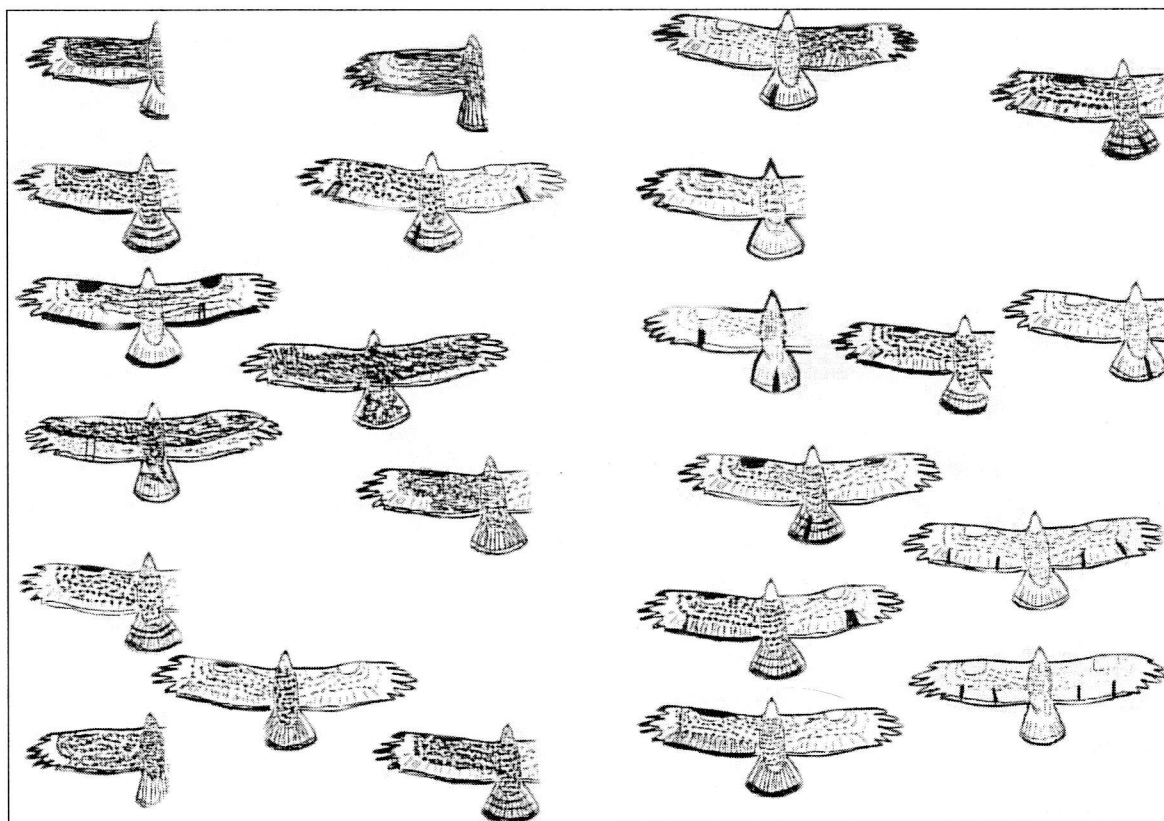

Jonge Wespendifieft op nest

Foto: Robert Kastelijn

Figuur 2: Schetsen van de onderkant van een aantal Wespddieven.

Resultaten

In de periode juli – augustus 2003 zijn er in totaal acht verschillende territoria vastgesteld binnen het onderzoeksgebied (zie figuur 3). Dit aan de hand van waargenomen Wespddieven of door controle van reeds bekende nestplaatsen. Binnen deze acht territoria zijn er vijf nesten gevonden. Hiervan zijn er drie succesvol geweest. Van één nest is niet bekend in welke fase het is mislukt. Hier is tot aan juli een vogel op het nest gezien, daarna niet meer. Waarschijnlijk is dit in de vroege jongenfase fout gegaan. Een nest is in het begin van het seizoen wel opgeknapt, maar vervolgvacativiteiten bleven uit (zie tabel 1).

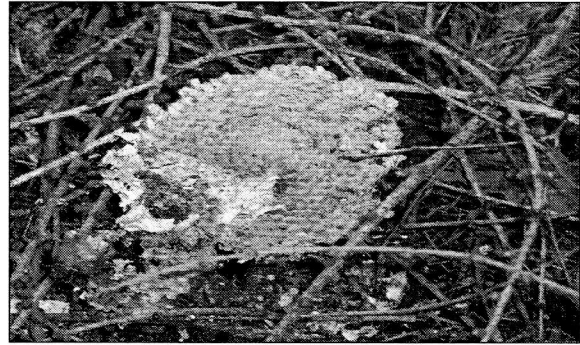
Naast de bezette nesten dienen ook de lege nesten met enige regelmaat te worden

Dan kun je zien of ze nog onderhouden worden. Dit is makkelijk te zien aan de verse takken die op het nest worden aangebracht. Zo weten we dat een nest leeg is gebleven (Lage Mierde) maar wel gedurende het seizoen in perfecte staat werd gehouden met vers loof. Het zag er tot aan eind juli goed uit. Alsof er elk moment eieren in gelegd zouden kunnen worden.

Naast de grotere bosgebieden blijkt ook nu weer dat kleinere beekdalbossen in de Kempen erg in trek zijn bij Wespddieven. Van de vijf gevonden nesten kunnen we er vier kwalificeren als beekdalnest. Ook in 2003 was het aantal waarnemingen van onvolwassen Wespddieven weer minimaal, zelfs in de buurt van de nestplaatsen. Het zijn erg onopvallende vogels!

Wij hebben slechts tweemaal een onvolwassen vogel vliegend waargenomen in augustus. Dit was in de buurt van het Groot Meer. Waarschijnlijk omdat hier vaak werd gepost.

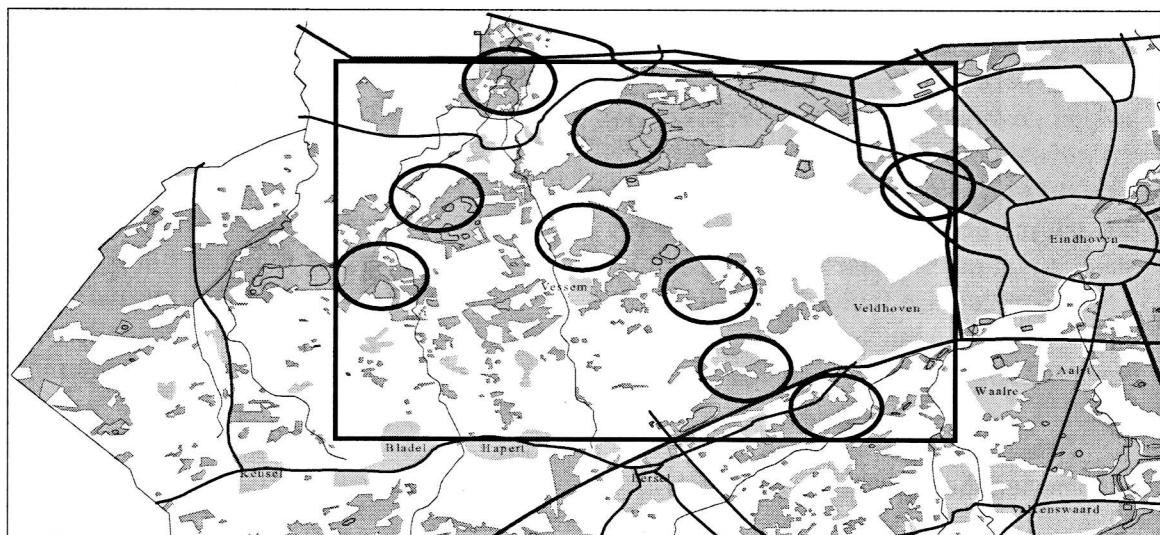
Uitgegraven wespenraat

Foto: Wim Deeben

Tabel 1: Overzicht van de resultaten van de broedgevallen en territoria van de Wespendief in de Kempen in 2003.

<i>Gebied</i>	<i>Aantal eieren</i>	<i>Aantal jongen</i>	<i>Nestboom soort</i>	<i>Aantal territorium</i>
Oirschotse Heide, Middelbeers	?	2	Douglas	
Landschotse Heide, Middelbeers	?	1	Douglas	
Gemeentebossen Eersel	?	2	Berk	
Beerse Broek, Bladel	0	0	Berk	
Bossen Vessem	?	?	Populier	
De Baest, Middelbeers				X
Gemeentebossen Eersel, Knegsel				X
Buikheide zuid, Vessem				X

Figuur 3: Territoria en nesten binnen het onderzoeksgebied. Op de kaart is geen verschil gemaakt tussen nestvondst en territorium.

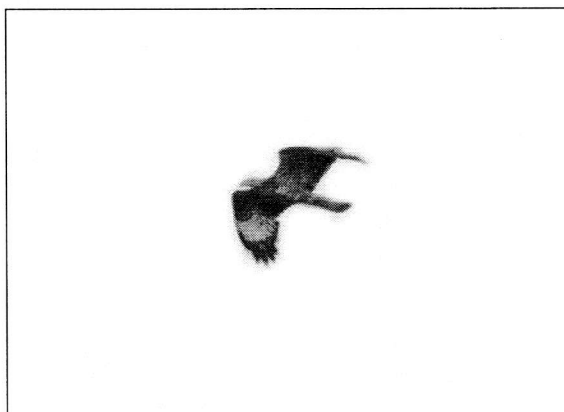

Tabel 2: Onderzochte gebieden in 2003 met aantal waargenomen Wespenvliegers en geschat aantal territoria in het desbetreffende gebied.

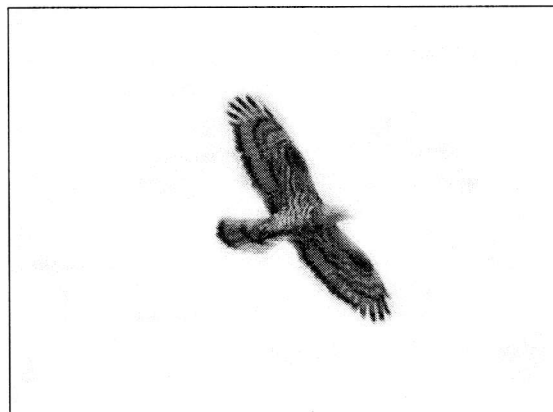
<i>Gebied (gemeente)</i>	<i>Aantal exemplaren</i>	<i>Aantal territoria</i>	<i>Geschat aantal territoria</i>
Landschotse Heide N.W. (Middelbeers)	2	1	1
Landgoed de Baest (Oostelbeers)	1	1	2
Het Stuk (Diessen)	0	0	?
Beerse Broek (Netersel-Westelbeers)	2	1	1
Oirschotse Heide – 's Heerenvijvers (Oirschot)	0	0	1
Oirschotse Heide NW (Oostelbeers)	2	1	1
Bos tussen Vessem en Middelbeers	2	1	1
Buikheide-Halve Mijl (Vessem-Veldhoven)	4	1	1
Heieinden Hoogeloon	1	?	?
Spreeuwelse Heide Diessen	2	?	1
Gemeentebossen (Eersel – Veldhoven)	2	1	1
Hocht-Dommelbeemden (Veldhoven – Waalre)	1	?	?
Moormanlaan Knegsel - Veldhoven	1	?	1
Het Goor Liedijk Neterselse Heide	2	?	?
Beekdal Oude Toren - Middelbeers	2	?	?
Beekdal Groote Beerze Hapert tot Casteren	?	?	?
Molenvelden-Zandoerlese Bossen	?	?	?
Oirschotse Heide N.O. (Oirschot-Eindhoven)	?	?	1
Hoogeloons Bos	?	?	?
Beekdal Run (Schadewijk-Stevert Steensel)	?	?	?
Omgeving Knegsel (Eersel-Hoogeloon)	?	?	?
Beatrixkanaal + de Wielewaal Eindhoven	2	1	1
Totaal		8	13

Vliegbeelden die karakteristiek zijn voor de Wespenvlieger

Foto's: Robert Kastelein

geknikte vleugels en lange staart

lange brede vleugels en kleine kop

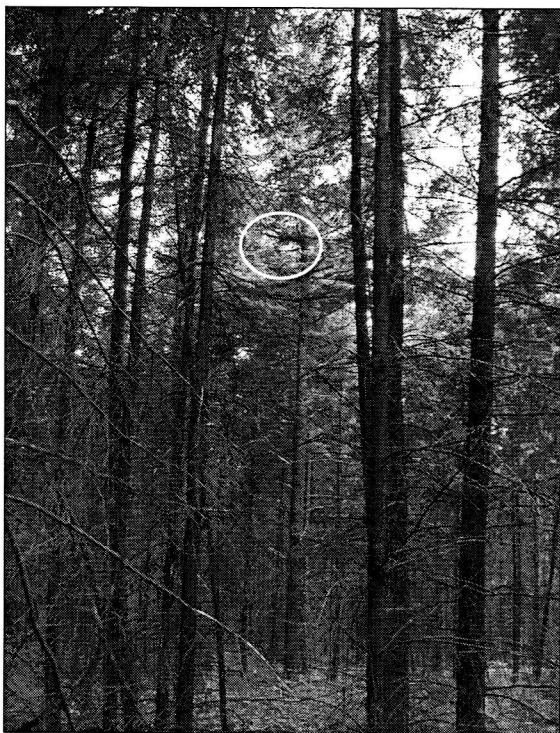

In welk bostypen worden nesten gevonden in de Kempen

Zoals eerder al vermeld gebruiken Wespenvlinders in de Kempen naast de grotere bospercelen ook frequent de kleine bosjes in de beekdalen. Hier broeden ze en gaan dan foerageren op de hogere, drogere gronden. In de volgende beekdalen zijn afgelopen jaren nesten gevonden: Groot- en Kleine Beerze, De Run en De Reusel.

Nesten zijn de afgelopen jaren gevonden in: Zwarte Els, Berk, Populier, Zomereik, Douglas en Grove Den. In 2003 zijn twee nesten gevonden in vrij jonge bomen. Eén in een Berk en één in een Douglas.

Het is belangrijk om de komende jaren meer aandacht te besteden aan het voorkomen van Wespenvlinders in de Kempische beekdalen en misschien ook wel in beekdalen in andere regio's in Noord-Brabant.

Kempisch bos met nest van Wespenvlinder

Foto: Robert Kastelijns

Doortrek van Wespenvlinders in het najaar

In de Kempen zien we vrijwel nooit grote aantallen doortrekkende Wespenvlinders in het najaar. Een uitzondering was 30 augustus 2003 tijdens de eerste "Kempische Wespenvlinderdag". Toen werden tussen 10.00 en 14.00 uur op de locatie Buikheide - Leeuwerikhoeve, gelegen ten noorden van het Grootmeer Vessem, in totaal 23 doortrekkende Wespenvlinders gezien. Heel bijzonder zijn dan ook nog steeds de twee dagen in september 2002. Op drie september van dat jaar werden bij het Ringselven, Budel Dorplein, in totaal 37 doortrekkende exemplaren gezien. Op vier september maar liefst 145 exemplaren (12:45 uur – 13:30 uur). Steeds in groepjes van vijf tot tien stuks en één groep van maar liefst tachtig exemplaren (waarneming Ruud Bouwman). Waarschijnlijk had dit te maken met de sterke doortrek van Scandinavische vogels in combinatie met de oostenwind.

Plannen voor 2004

Het is de bedoeling om in navolging van 2003 weer hetzelfde proefgebied te onderzoeken. We moeten gaan proberen weer zoveel mogelijk nesten op te sporen en te volgen tijdens het broedseizoen. Voor elk nest wat we vinden, willen we een zo betrouwbaar mogelijk beeld krijgen van het broedsucces. Het is daarom uitermate belangrijk om naast het vinden van nesten deze ook tijdens het broedseizoen te blijven volgen door middel van enkele vervolgccontroles. Deze nestcontroles zijn echt noodzakelijk omdat broedsels soms nu eenmaal mislukken. Het is dan belangrijk om te weten of dit in de eifase gebeurt of als er al jongen zijn. Ook is het van belang te weten of er misschien helemaal geen eieren zijn geweest.

Het mislukken van een broedsel kan diverse oorzaken hebben. Bijvoorbeeld het sterven van één van de ouders, al dan niet natuurlijk door een slechte voedselsituatie of predatie van de jongen.

Ook proberen we weer alle jongen geringd te krijgen. Hoewel sommige mensen nog steeds kritisch denken over nestcontroles en het ringen van roofvogeljongen, vinden wij dat er door onze zorgvuldige werkwijze geen extra risico's aan verbonden zijn.

Daarnaast is het erg belangrijk om van de waargenomen vogels zoveel mogelijk een vleugeltekening te maken zodat er vastgesteld kan worden hoeveel vogels actief zijn binnen het onderzoeksgebied.

In dit eerste jaar is wel gebleken dat we niet alleen de grotere bosgebieden in de gaten moeten houden, maar dat de aandacht ook moet gaan naar kleine bosjes die in het agrarische gebied liggen. Met name die bosjes die in of tegen beekdalen aan liggen.

Dankwoord

Dank aan alle mensen die waarnemingen hebben ingestuurd via ORNIS. Ook dank aan allen die hun medewerking hebben verleend, al dan niet in het veld: Peer van de Akker, Wim Deeben, Dirk van Dingenen, Kees Goudsmits, Piet van Happen, Tom Heijnen, Bert van Herk, Frans Huijbers, Bep Janssen, Klaas de Jonge, Robert Kastelijn, Jan Kastelijn, Wilma Meurs, Chris Mulder, Henk Munsters, Geert Sanders, Jap Smits, Wil de Veer, Nico Venema, Wiebe Witteveen, Piet Wuyts en Jaap van der Spek, Laatst genoemde bedankt voor het ringen van de jonge vogels.

Literatuur

- Bijlsma, R.G., 1997. Handleiding veldonderzoek roofvogels. Vogelbescherming – Werkgroep Roofvogels Nederland. KN-NV uitgeverij.
- Kessel, J. van & Wouters P., 2001. Een eerste verkenning naar het voorkomen van Wespddieven in de Kempen in 2001. Blauwe Klauwier 27 (2): 7-11
- Kessel, J. van & Wouters P., 2002. Een tweede verkenning naar het voorkomen van Wespddieven in de Kempen in 2002. Blauwe Klauwier 29 (1): 2-16
- Maanen, W van, 2000. Reproductiestrategie van de Wespddief *Pernis apivorus* in Noord-Nederland. Limosa 73: 81-86

Jonge Wespddief, (gele washuid) Foto: Robert Kastelein

Nachtzwaluwen in het Leenderbos 2003

Peter Zomer

Het resultaat van de inventarisatie van Nachtzwaluwen bedroeg dit jaar 37 territoria. Dit is voor de afgelopen jaren waarschijnlijk normaal, maar een stuk lager dan vorig jaar.

Het verschil met vorig jaar doet enkele vragen rijzen over de inventarisatiemethode, in het bijzonder de wijze van clustering van waarnemingen.

De mogelijkheid bestaat dat de seizoen-totale van andere jaren (m.n. dat van 2002) iets aan de hoge kant waren.

Methode

In 2003 werd in opdracht van Staatsbosbeheer Leende door de Vogelwerkgroep De Kempen weer onderzoek gedaan naar het voorkomen van Nachtzwaluwen in het Leenderbos. Evenals in 2001 en 2002 werd naast het Leenderbos zelf, het gebied van de Groote Heide meegenomen.

De tellingen vonden overwegend op vrijdagen plaats, in juni en juli. De opkomst van tellers was minder dan vorig jaar, maar toch kon door een gelijk aantal teldata en het werken in kleinere groepjes de intensiteit van inventariseren van vorig jaar worden benaderd. Sommige door Nachtzwaluwen dichtbevolkte gebieden konden daarmee *meerdere* malen worden bezocht. In totaal was er dit jaar sprake van 14 bezoeken aan het gebied, tegen 15 bezoeken vorig jaar en 10 in 2001. Er werd in groepjes van 2-6 personen geteld op 1 juni (1 groep), 6 juni (2 groepen), 9 juni (1 groep), 13 juni (1 groep), 20 juni (2 groepen), 27 juni (2 groepen), 4 juli (1 groep), 10 juli (1 groep), 11 juli (1 groep) en 12 juli (2 groepen).

De zomer van 2003 was ongekend mooi met veel warme dagen en een grote droogte. In alle gevallen was het weer tijdens het inventariseren dan ook uitstekend: meest onbewolkt en nooit regen. Tellen geschiedde tussen tien en twaalf uur 's avonds.

Meestal werd met de auto het gebied in gereden en vervolgens vanaf een parkeerplaats het gebied wandelend, met cassette-afspeler, bezocht. Soms ook (meestal tijdens de juli-bezoeken) werd het gebied per fiets bezocht. Grofweg konden alle gebieden die de vorige keer door de inventariseerders werden aangedaan opnieuw worden bezocht.

Resultaten

De tellingen leverden na clustering van de gegevens het volgende resultaat (zie kaart):

- gebied rond de Galberg 3 territoria (vorig jaar 3)
- tussen Galberg en Klein Hasselsven 1 territorium (idem vorig jaar)
- in de omgeving van het Klein Hasselsven 2 territoria (vorig jaar 1)
- rond het Laagveld 5 territoria (toen 6)
- in de omgeving van het Hoefven 2 territoria (toen ook 2)
- rond het Dorven 2 territoria (toen ook 2)
- zuidelijk deel van het bos grenzend aan de Groote Heide 11 territoria (toen 12)
- op en ten zuiden van de Groote Heide 9 territoria (toen 14)

- rond de Grote Hasselsvennen 1 territorium (vorig jaar 3)
- en langs het fietspad in de buurt van de kiosk 1 territorium (vorig jaar 3).

Het totale aantal territoria bedroeg daarmee 37, vergeleken met 47 in 2002 en 29 in 2001.

Interpretatie

In het jaar 2003 lijkt met 37 territoria aanmerkelijk lager te scoren dan het overigens unieke 2002 (met 47 territoria), toen de aantallen in heel Nederland een stukje hoger leken dan normaal. Het grotere aantal gevonden territoria vorig jaar in vergelijking met de jaren dáárvoor, schreven we deels toe aan een intensiever bezoek van het terrein. Nu lijkt daar, behalve het feit dat er sprake was van een beter Nachtzwaluwenjaar dan anders, nog een verklaringsfactor aan te kunnen worden toegevoegd.

Tijdens één van onze bezoeken constateerden we in het gebiedje ten westen van het Dorven, dat een en dezelfde zingende vogel een afstand van ongeveer 500 meter overbrugde tussen de eerste plek waar we het geluid afspeelden en de tweede en derde plek waar we dit deden. Vorig jaar hadden we evenwel op hetzelfde terrein twee vogels genoteerd, maar het was ons toen niet opgevallen dat dit ook dezelfde vogel zou kunnen zijn.

Omdat een waarneming van een zingende vogel lang niet altijd precies tegelijk met een andere zingende vogel plaatsvindt (vogels zingen vaak niet in onderling antwoord, omdat territoria veelal afgezonderd liggen), gingen we ook hier bij clustering van de betreffende waarnemingen uit van de aanname dat er sprake was van twee vogels, omdat hun zangposten naar ons idee ver genoeg van elkaar waren verwijderd.

Het is echter ook mogelijk dat er ook toen geen sprake was van twee vogels, maar – net als dit jaar – slechts van één.

Clustering van waarnemingen van zingende vogels is de afgelopen jaren dat ik de inventarisaties coördineerde en uitwerkte telkens op dezelfde manier gedaan. Hierbij probeerde ik altijd zo goed mogelijk aan te sluiten bij aannames van dichtheden en territoriumafstanden die mijn voorganger leek te hebben aangehouden. Nooit bleken deze aannames onredelijk, totdat de waarneming van de zojuist genoemde vogel twijfel zaaide. Dit zou als consequentie kunnen hebben dat het aantal van 47 van vorig jaar niet helemaal correct is. Zelfs de schatting van dit jaar (37) zou kunnen zijn gebaseerd op een onjuiste clustering, hoewel ik nu natuurlijk de clustering met extra grote voorzichtigheid heb uitgevoerd.

Bekijken we met de gestegen scepsis de waarnemingen van 2002, dan levert een nieuwe clustering voor dat jaar eerder het aantal van 41 dan 47 territoria op. Met name in het gebied ten Zuiden van de Groote Heide is mogelijk het aantal Nachtzwaluwen vorig jaar iets overschat. Vorig jaar weten we de enorme stijging van territoria in ons gebied (van 29 naar 47) in vergelijking met de gemiddelde landelijke stijging nog aan een intensiever veldonderzoek dan in het jaar ervoor. Nu mogen we aannemen dat ook een te optimistische clustering kan hebben bijgedragen tot dit aantal.

Overigens is het ook mogelijk dat het getal van 41 weer te laag is, maar zo is elk onderzoek: altijd maar een benadering van de werkelijkheid.

Het is jammer dat pas nu (in het vierde jaar van mijn coördinatorschap) duidelijker wordt welke aannames ik moet doen bij clustering. Hoewel die clustering nog steeds moeilijk blijft uit te voeren,

heb ik iets geleerd: dat het nodig is voor een beginnende inventariseerder al bij het begin van het werk met een ervaren inventariseerder te praten over de precieze wijze van clustering, dat wil zeggen welke afstanden tussen territoria in welke gebieden bij welke dichtheden van vogels aannemelijk zijn.

Elke volgende coördinator trekke zich dit aan!

Het aantal van 37 territoria van dit jaar is natuurlijk toch een mooi resultaat. Waarschijnlijk benaderen we hiermee het aantal dat zich in een normaal jaar in het gebied van het Leenderbos en de Groote Heide ophoudt. De verandering van landschapselementen door SBB rond het Laagveld (o.a. het in najaar 2002 / voorjaar 2003

kappen van grote aaneengesloten percelen bos langs de randen van het Laagveld) lijkt zich hier vooralsnog niet in een groter aantal territoria te vertalen.

Wellicht is het gebied (nog) te nat en/of moeten de kapvlakten nog iets langer braak liggen voordat zich Nachtzwaluwen willen vestigen.

Slotopmerkingen

Rest mij ook nu weer iedereen hartelijk te danken voor de steun bij de uitvoering van de tellingen. In het bijzonder wil ik noemen Fred de Blom, Roel Winters en Sjaak Seijkens die ieder een bijzondere bijdrage hebben geleverd dit jaar. Alle anderen die hebben meegewerkt ook hartelijk dank.

Nachtzwaluw op nest

Foto: H.J. Verdonk uit boek "Vogelzang"
Uitgegeven in 1965 ter gelegenheid van
de honderdste geboortedag van
Dr. Jac P. Thijse.

Falsterbo te Zweden 2003

Piet van Happen

Falsterbo is één bedevaartsoord voor vogelaars. Vele soorten vogels trekken in groten getale over het laatste puntje land van Zweden om te voorkomen dat ze een lange tocht over zee moeten maken. Jaarlijks krijgt het puntje van Zweden wel bezoek van leden van de Vogelwerkgroep “de Kempen”.

Waarom ieder jaar naar Falsterbo

Als je net als ik vlieg angst hebt en toch goed naar vogeltrek wilt kijken, is Falsterbo in Zweden een uitgelezen plaats om naar toe te gaan.

Bereikbaarheid

De afstand, Geldrop naar Falsterbo is precies 850 km. De route die je kunt rijden is over Oldenzaal – Osnabrück – Bremen – Hamburg – Puttgarden.

In Puttgarden neem je de boot naar Rødby (Denemarken) de retourprijs voor een auto is € 94.

De afstand door Denemarken bedraagt 200 km, je rijdt richting Kopenhagen en Malmö.

Om Zweden te bereiken neem je de nieuwe Öresundsbrug, het hoogste punt van deze brug ligt 60 m. boven de zeespiegel en de kosten voor een enkele reis bedraagt € 30 per auto.

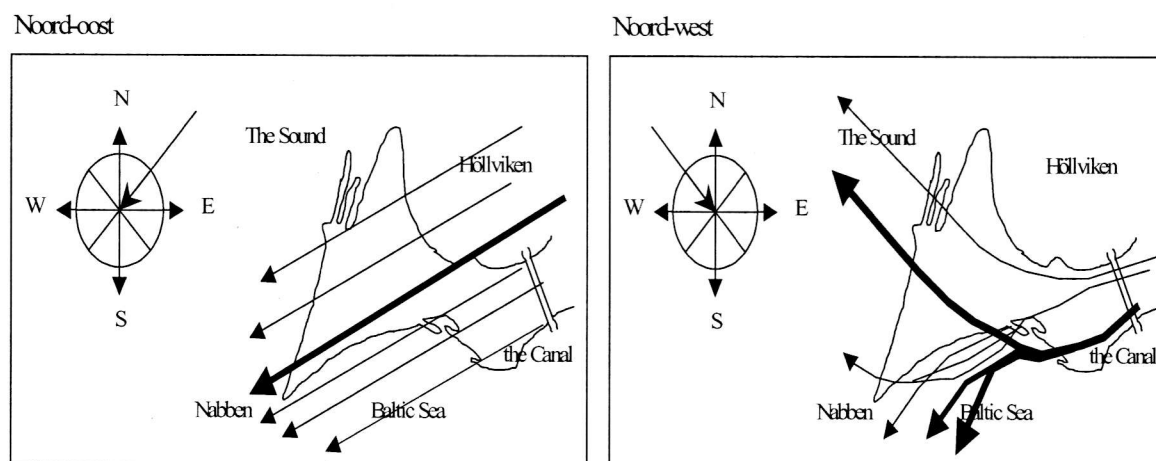
In Zweden aangekomen rij je richting zuidoost, voordat je Falsterbo (± 25 km.) bereikt hebt kom je de plaatsjes Höllviken, Ljungen, en Skanör tegen.

Informatie over windrichtingen

Op zo'n klein schiereiland moet je goed rekening houden met de windrichting.

Figuur 1 geeft de diverse windrichtingen aan de dunne pijlen de windrichting de dikke pijlen de hoofdtrek. Bij mooi weer en goede roofvogeltrek kan het zo zijn, dat de roofvogels zo hoog vliegen dat je alleen

Figuur 1. Diverse windrichtingen

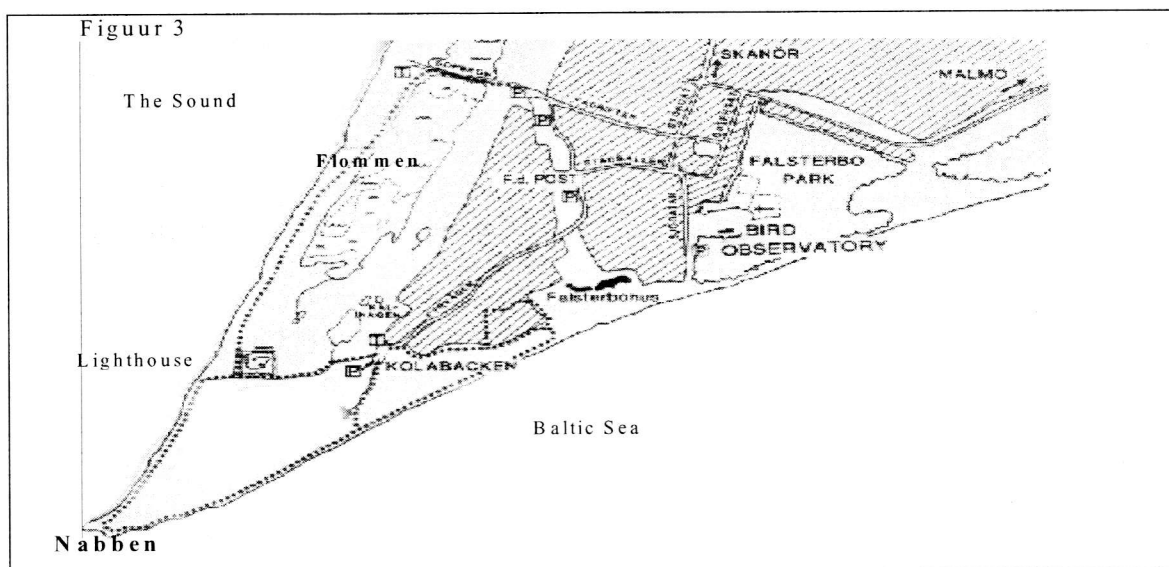

Men kan 's avond ook naar **Falsterbopark** gaan, daar loop je door het bos naar het strand, hier heb je kans op duikers en zeehonden, maar er is altijd volop slaaptrek van Meeuwen en Aalscholvers te zien. Deze vogels gaan slapen op Måkläppen. Ook een wandeling naar het vuurtorenbosje en via het golfterrein naar **Flommen** is leuk, zie figuur 3 indien er vanuit het ringstation gegevens komen over rietzangers komen ze bijna altijd hier vandaan. Flommen is een golfterrein met veel water en riet vandaar. Er schijnen in deze plassen bijzondere kikkers voor te komen.

ren echt lastig zijn, dus, uitkijken!!

Vogelen in het achterland

Als je in Falsterbo bent, zijn er altijd wel dagen of 'n dag dat de trek minder is. Dat is dan fijn om het binnenland in te gaan b.v. Fyledalen, (Steenarend) Krankesjön, Böringsjön, Näsbyholm en Vomb, je ziet wel je hoeft echt niet te vervelen. En boodschappen doen? De I.C.A. supermarkt in Skanör is alle dagen open van 8:00 uur tot 21:00 uur, dus ook zondags.

Ook een wandeling achter de camping naar Stenudden is best de moeite waard.

Iets verder weg de rotonde bij Hölvikken drie kwart nemen en daarna tot aan een parkeerplaats recht doorrijden, ligt het natuurreservaat Lilla Hammarsnäs onder de vogelaars beter bekend als Foteviken. Dit is een gebied van weiland, heggen en strand en niet te vergeten koeien. Die beesten kunnen soms nog al lastig zijn, ze zijn halfverwilderd en als er een tochtig is kunnen de stie-

Soorten

Als je de gehele week op "De Punt" vertoeft en je houdt de soorten die je gezien heb bij, kom je tot mooie resultaten. Foto 1 luchtfoto van "De Punt". In de laatste week van augustus werden er o.a. door mij 129 soorten geteld. De laatste jaren trekken er gemiddeld 5.000 ex. Wespenspiegels door, als je net als wij een paar jaar geleden, er bijna 2.000 ex. op een dag geteld hebt, dan gaat het vlug. Er zijn natuurlijk ook topdagen, zo zijn er 4 september 1971 10.000 ex

Wespendieven geteld en het hoogste jaar aantal was in 1995 met 22.111 ex Wespendieven. In tabel 1 staan de roofvogels weergegeven die ik in de laatste week van augustus 2003 geteld heb.

Tabel 1. Waargenomen roofvogels in de laatste week van augustus 2003.

Mocht iemand na het lezen van dit artikel naar Falsterbo willen, kan hij of zij zich oriënteren op de website (http://www.skof.se/fbo/index_e.html). Op deze website worden dagelijkse waarnemingen geplaatst. Wie wat meer wil weten over de lokale omstandigheden kan altijd een avond bij mij langs komen.

Soort	23-08-03	24-08-03	25-08-03	26-08-03	27-08-03	28-08-03	29-08-03	Totaal
Sperwer	13	756	418	1146	11	119	130	2593
Wespendief	13	243	371	111	1	399	59	1197
Br. Kiekendief	1	21	31	54	1	7	6	120
Bl. Kiekendief	-	2	1	3	-	1	-	7
Rode Wouw	-	-	-	3	10	-	-	13
Buizerd	1	14	17	49	3	7	1	92
Ruigpootbui- zerd	-	-	-	1	-	-	-	1
Zeearend	-	1	1	-	3	1	-	6
Visarend	-	11	15	17	-	5	7	55
Steenarend	-	-	-	-	2	-	-	2
Schreeuarend	-	1	1	-	-	-	-	2
Bastaardarend	-	-	1	-	-	-	-	1
Smelleken	-	1	-	1	-	-	-	2
Boomvalk	1	-	-	1	1	1	-	4
Roodpootvalk	-	-	1	-	-	-	-	1
Torenvalk	2	8	11	8	1	2	2	32
Giervalk	-	1	-	-	-	-	-	1

Schreeuarend op 24-08-03 keerde terug richting de hei: daags daarna Zweden verlaten (bevestiging Observationslist.)

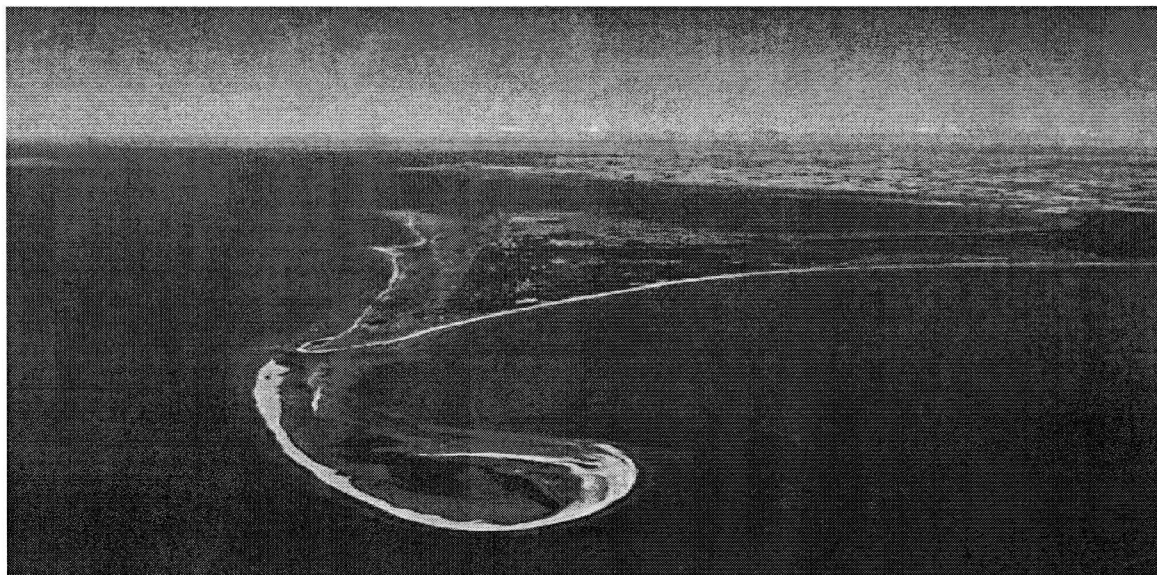

Foto 1: Luchtfoto van "De Punt"

Foto: Lars Cardell, Scandia Photopress

Foto 2. Uitzicht over de heide

Foto: Wim Deeben

Literatuur

Karlsson, I. Birds at Falsterbo 1993.

TOTERPROAT, de geboorte van een mythe

ROB AARTS

Zaterdagmorgen 7 uur “Toterproat zaterdageditie” is uit, het blad waarin heden en verleden versmelten, het blad ook, waarin mythen en sagen, sprookjes en verhalen uit het gehucht Toterfout tot leven komen.

(Waarschuwing: de gebruikte namen en initialen zijn gefingeerd. Iedere overeenkomst met bestaande personen berust op toeval.)

In de rubriek “De Boer Op” meldt plaatselijk verslaggever Jule K. dat minstens de helft van de toterfoutse bevolking allemachtig is. Wat de betrokkenen precies ten laste is gelegd is niet geheel duidelijk, maar in ieder geval gaat het om ernstige vergrijpen. De verslaggever en etymoloog meldt, dat de naam Toterfout al aangeeft, dat het goed fout zit in dit gehucht en het bekende, geheimzinnige rijmpje: *stoute Noud weer in de fout* belooft ook al weinig goeds. En “*moet men als vrouw in nacht of storm aan het huis van Toterfout voorbij dan neme men een grote kei,*” is een wijsheid uit een ver verleden.

Bekendste plaats in het gehuchtje Trektelpost is de pier van Deeben.. Over de oorsprong tasten historici nog in het duister. Maar de plek is heel geleidelijk ontstaan, ondanks verwoede pogingen van de plaatselijke landman de pier steeds weer te vernietigen. Het plaatselijk bekende rijmpje, “*al zijn landman en trekker nog zo snel, de pier achterhaalt hen wel,*” vindt zijn oorsprong in deze pogingen. Niet iedereen is welkom op de pier, alleen uitverkorenen mogen deze welhaast sacrale plek betreden. Niet vreemd trouwens, want ook in de geschiedenis waren mensen die op pieren stonden meestal van bijzondere komaf, hadden in ieder geval de mensheid wat te vertellen. Je kunt aan de dynamiek rond de pier de theorie over het ontstaan van Kempische dorpen met eigen ogen aanschouwen.

Vanuit de bosrand nadert Kempengoeroe WJ de Trektelpost, gezien zijn status direct rechthebbende op een plek op de pier. Toch knaagt aan deze voormalige Tuchtiger, Prediker over Zoals het Moet en Oprichter van de Kempische Eenheid, de tand des tijds of is het misschien pure rijpheid, waaruit een nieuwe oplossing voor de eeuwige zijnsvraag is ontsproten. Hoe dan ook, wordt voor de bewoners van Trektelpost het leven makkelijker nu de Kempengoeroe weer heeft gesproken. Immers, zo meldt fenomenoloog (zijnsdenker) WD direct na de uitspraak, zal de nieuwe Waarheid: *Wie gaat Brammen Naait Zichzelf* opnieuw richting aan het leven geven. Toch is volgens de fenomenoloog enige ingetogenheid op zijn plaats, omdat gezien de tijdspannen tussen de uitspraken van de goeroe de volgende zeker over de dood zal gaan.

Inmiddels is referentievogelaar HM gearriveerd en neemt onmiddellijk plaats op de pier. Binnen enkele minuten is bekend wat tot nu toe nog niet was gezien en het laatste nieuws over de Heren van Strabrecht is eveneens snel bekend. Plaatselijk verslaggever en tevens regiohistoricus WD meldt in de rubriek *Verleden is Heden* dat de wet van boer Simon: *Als ge wa wit, hou oe mond, want al wa ge wit da witte nie* in Toterfout nog steeds geldt. Over de laatste nieuwe bewoner wordt, aldus de regiohistoricus, nu al gefluisterd dat ze kan toveren.

"Hekserij" viel al in een donker hoekje in de dorpskroeg op een stormachtige avond en volgens een enkeling is er al met takken gesjouwd.

Dan gonst de naam van FS door Trektelpost, niet vreemd volgens fenomenoloog WD, want alles hangt immers met alles samen. In dit verband moet, zo lezen we in *Van Verre*, de langzame verplaatsing van het A.F afwerkplantsoen richting Groot Meer worden beschouwd. Hoewel onduidelijk wie en hoe er wordt afgewerkt, de onverlichte voertuigen 's-avonds in de bossen en de lugubere geluiden laten weinig te raden. Bovendien bestaat er een relatie tussen deze zaken en het opheffen van trektelpost Cartier, want, aldus de fenomenoloog, hoewel niet geheel duidelijk wat zich daar precies afspeelde, waren de tellers plotseling afgewerkt. Inmiddels is het een drukte van belang in Trektelpost, het is immers "open dag" en vele vogelaars maken gebruik van de gelegenheid eens in de keuken van Trektelpost te kijken. Dan is het spel op de wagen en kun je aanschouwen hoe algemeen biologische wetmatigheden ook in Trektelpost en met name rond de pier hun geldigheid bewijzen. Op en rond de Pier zijn drie zones waarneembaar. De referentievogelaars bevinden zich in zone 1, de top van de pier. Zij zijn degenen, die bepalen wat zich in de lucht aandient. De zone daaromheen wordt gevormd door diegenen, die wachten op een plaatsje op de pier. Zij houden de mannen op de pier scherp in het oog en zodra een vogel zich aandient luisteren zij aandachtig naar wat er op de pier over gezegd wordt. Zij herhalen dan met name de naam van de vogel binnen tienden van seconden. Wie na lange jaren erin slaagt de naam zonder hoorbaar tijdsverschil te herhalen maakt kans op een voorlopige plaats op de pier.

Zone 3, ook wel de *porrozone*, vanwege het grote aantal 7 x 50 porro prisma-kijkers, wordt gevormd door de zwijgers. Zij zullen er nooit in slagen zone 2, laat staan zone 1 te bereiken. Iedere ambitie hiertoe wordt immers gedempt door een gebrek aan genetische kwaliteit.

In de loop van de dag neemt de trek af. Voor de mannen op de pier is dat geen probleem, zij blijven immers op hun hoede voor de dreiging uit zone 2. De overigen nemen even de tijd voor de rubriek "*Hier en NU*", waarin regioverslaggever JvK melding maakt van een reeks onopgeloste zaken spelende in de omgeving. Zo is er de zaak van de verdwenen stoelen uit Trektelpost. Ook de zaak van de vergiftigde honden houdt de bewoners van Toterfout nog danig bezig. De kapot gereden afsluitbomen en de uitgehaalde havikshorsten vormen, aldus de verslaggever, ook steeds nog volop gespreksstof achter gesloten deur voor stormachtige herfstavonden. De tijd van de Lange Hond breekt weer aan, het eerste schot is, aldus een onbekende uit de buurt al weer gehoord en boer Simon predikt weer over: agge wa wit, hou oe mond, want ze kommen oe halen.

Het wordt stil in Trektelpost, de pier wordt geselsd door herfststormen en verdwijnt langzaam in de grauwe, natte aarde. De laatste bewoner trotseert manmoedig storm en regen, maar ook hij zal vertrekken als een nomade naar betere gronden. Voor zijn vertrek, weinigen die het ooit zagen en dus weinigen die het zeker weten, neemt hij de zware in het bos verborgen crucifix in beide handen en heft hem op naar het noordoosten. Langzaam beweegt hij de crucifix naar het zuidwesten, onderwijl de gevlugelde woorden uitsprekend:

"HET GA JULLIE GOED"

VOGELVARIA

15^e Klapkestertelling Strabrechtse Heide 2004

Op 3 Januari 2004 werd door leden van Vogelwerkgroep de Kempen weer de jaarlijkse simultaantelling van Klapkesters op de Strabrechtse Heide gehouden. Op die manier krijgen we een beeld van hoeveel exemplaren er nu werkelijk op de heide overwinteren. Gezien de sneeuwbedekking waren mijn gedachten vooraf dat we weinig of geen Klapkesters zouden zien. Met sneeuwbedekking of dikkere sneeuwbedekking gaan ze n.l. het bos in. Maar gelukkig werden er wel Klapkesters geteld, en wel vijf stuks. Normaal is er voor deze telling gelukkig altijd goede belangstelling, maar dit jaar sloeg alles. Daarom beloof ik nu al als God den Heer blijft komt er volgend jaar een Klapkester simultaan telling special.

Speciale dank aan Jap Smits van Staatsbosbeheer, voor het beschikbaar stellen van de ruimte voor het nuttigen van de erwtensoep ter gelegenheid van het derde lustrum.

Ook bedankt de mensen van:

Route: A. Pieter Wouters , Max Wouters.

Route: B. Henk Munsters, Ben Jacobs, Wim Jacobs, Piet Wuyts.

Route: C. Mark van Sloendrecht, Jacques van Kessel , Jan Kolsters.

Route: D. Jap Smits.

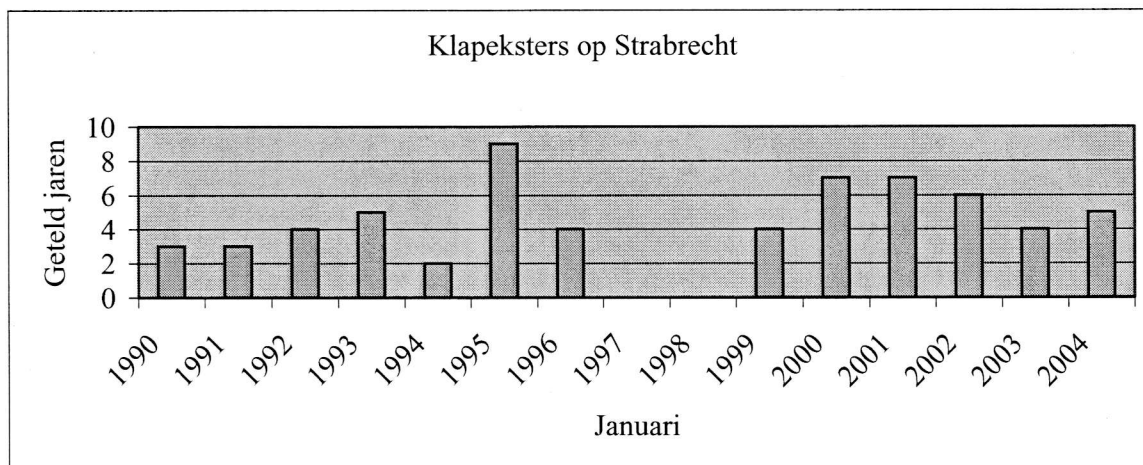
Route: E. Wilma Meurs, Bep Jansen, Peer van de Akker, Heine van Maar, Fred de Blom.

Route: F. Lilian Smits, Fred Smits, Rob Aarts, Harrie Biemans, Dennis Biemans, Wilma Mossink, Bas

Route: G. Ton Geerts, Gerrit Vink, Janine van Elferen, Alphonso Gil . Route: H Robert Kastelijn.

Route: I. Hetty Fokkens en haar man, Adrie Ooms.

Piet van Happen

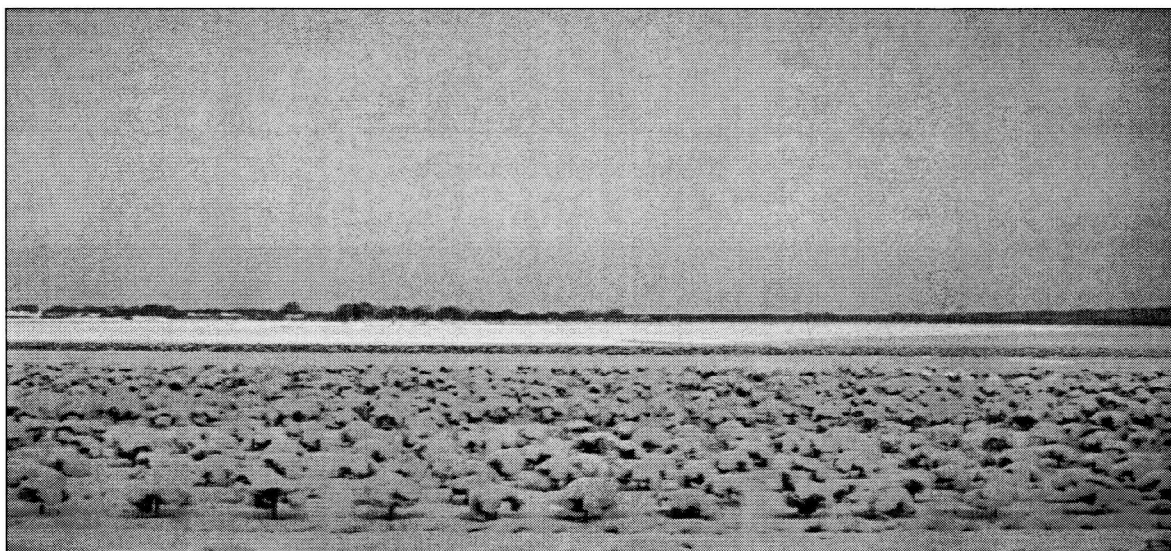
WIST U DAT ...

- V.w.g. De Kempen dit jaar 30 jaar bestaat
- Er een viertal jubilarissen zijn
- Er mensen gevraagd worden om in de loop van het jaar iets te organiseren
- Er in overleg met het bestuur best het een en ander kan
- Peter Zomer ook een organisator zoekt
- En wel voor de Nachtzwaluw inventarisatie in het Leenderbos
- Dit al een lang lopende inventarisatie is die echt door moet gaan
- Maar wel in V.W.G.De Kempen handen moet blijven
- Peter ook inventariseerders vraagt voor verschillende plaatsen in Eindhoven
- Het met het organiseren van een maandelijks excursie best tegen valt
- Is het een gebrek aan deelnemers of excursie leiders
- De meningen hier over verdeeld zijn
- Er het in 2003 leden wegwijs zijn gemaakt in het inventariseren van broedvogels
- Er in de Flora en Fauna wereld een groot gebrek aan inventariseerders is
- Dit in het bedrijfsleven ook zo was toen we een hoog conjunctuur hadden
- Er dan voor veel projecten genoeg subsidies waren
- Subsidies die nu in alle geledingen gekort of geschrapt worden
- Maar zoals de meester zei "hempje omhoog en vrolijk in de ronde gesprongen"
- Mensen die vorig jaar zijn opgeleid ,een advies, gewoon beginnen
- Als je dit leest het broedseizoen al voor de deur staat

Hou doe,

Piet.

Het bestuur wenst jullie een vogelrijk en vooral gezond 2004 toe.

Uitzicht op de Buikheide

Foto. Wim Deeben

Vogelasiels voor de Kempen

Vogelrevalidatiecentrum "Second Chance"

Kees van Limpt
Vloeiend 17
5094 CK Lage Mierde
Telefoon: 013 5091846

Vogelasiel Eindhoven

Anton de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
Telefoon: 040 2526897

Dierenambulance voor Eindhoven e.o.

Telefoon: 040 2523188

Melding roofvogelvervolging

Vogelasiel Someren e.o.
Telefoon: 049 3493564 of 0621975875

Adressen Bestuursleden

Voorzitter:	Edwin van der Werf Pieter Brueghelstraat 34 4812 AG Breda	(076 5212732)	wemar@freeler.nl
Secretaris:	Jan Kolsters Van Nuenenstraat 96 5503 CL Veldhoven	(040 2538248)	j.w.m.kolsters@philips.com
Penningmeester:	Piet van der Krieken Molenpad 6 5524 BD Steensel	(049 7512414)	Kriekske@compaqnet.nl
Biologisch secretariaat:	Pieter Wouters Lensheuvel 37 5541 BA Reusel	(049 7643049)	woutersloos@hetnet.nl
Algemene leden:	Piet van Happen Waardstraat 15 5662 EN Geldrop	(040 2862739)	pvhappen@hetnet.nl
	Tom Heijnen Postelseweg 38d 5521 RB Eersel	(049 7516213)	theijnen@hetnet.nl
	Jacques van Kessel Evestraat 18 5503 XN Veldhoven	(040 2531211)	jacques.van.kessel@philips.com

Opvang nieuwe leden

Coördinator:	Ben Jacobs De Bleker 41 5506 BB Veldhoven	(040 2534735)	ben.jacobs@hetnet.nl
--------------	---	---------------	----------------------

Inhoud: jaargang 30 no. 1 (2004)

Wim Deeben	De Huiszwaluw (<i>Delichon urbica</i>) in de Kempen in 2003	1
Wil de Veer	Inventarisatie Golfbaan Welschap 2002	5
Jacques van Kessel	Onderzoek naar Wespddieven in de Kempen 2003	9
Peter Zomer	Nachtzwaluwen in het Leenderbos 2003	16
Piet van Happen	Falsterbo te Zweden 2003	20
Rob Aarts	TOTERPROAT, de geboorte van een mythe	25
Vogelvaria		
Piet van Happen	15 ^e Klapekstertelling Strabrechtse Heide 2004	27
Piet van Happen	Wist u dat...	28

Tekeningen/foto's:

R. Kastelijn	(pagina 4, 10, 13, 14, 15)
W. Deeben	(pagina 12, 24, 28)
IVN Vechtplassen	(pagina 1, 8)
H.L. Verdonk	(pagina 18)
L. Cardell	(pagina 24)